

ऐन्द्रो वसुक्रः। इन्द्रः। त्रिष्टुप्

वने न वा यो न्यधायि चाकञ्छुचिर्वा स्तोमो भुरणावजीगः।

यस्येदिन्द्रः पुरुदिनेषु होता नृणां नर्यो नृतमः क्षपावान्॥ १०.०२९.०१

यस्य- यस्य स्तोमस्य । पुरुदिनेषु- बहुषु दिनेषु । होता- साधूनामाह्वाता । नृणाम्- वीराणाम् ।
नर्यः- वीरः । नृतमः- पुरुषोत्तमः । क्षपावान्- निशेशः । निशा मनुष्यप्रज्ञा । मनुष्यप्रज्ञेशः ।
अभ्युदयेशः । इन्द्रः- परमेश्वरो नायकः । स्तोमः- स स्तोमः । शुचिः- शुद्धः । वने- वननीये हृदये ।
चाकन्- पश्यन् । न्यधायि- उपासकैः निधीयमानसद्भावनम् । न- इव । भुरणौ- हे भर्तारवश्विनौ ।
वाम्- युवाम् । अजीगः- गच्छति ॥१॥

प्र ते अस्या उषसः प्रापरस्या नृतौ स्याम नृतमस्य नृणाम्।

अनु त्रिशोकः शतमावहन्नुत्सेन रथो यो असत्सवान्॥ १०.०२९.०२

अस्याः- एतस्याः । उषसः- उदयदेवताया विद्याया इति भावः । अपरस्याः- आगामिविद्यायाश्च ।
नृतौ- नर्तने । नयने वा । नृणाम्- वीराणाम् । नृतमस्य- वीरस्य । इन्द्रस्य । ते- तव । स्याम-
भवेम । त्रिशोकः- आध्यात्मिकाधिभौतिकाधिदैविकाख्यशोकत्रययुक्तस्तदपनोदनाय । अनु-
त्वामनु । शतं नृन्- तव प्रभूतवीर्याणि । आवहत्- धरति । यः । ससवान्- संभक्ता । रथः-
लक्ष्यप्रापकरंहणप्रतीको रथः । रथी ऋतस्य नो भवेति श्रुतेः ऋतं रथः । सः । कुत्सेन लब्धः ॥२॥

कस्ते मद इन्द्र रन्त्यो भूदुरो गिरौ अभ्युश्रो वि धाव।

कद्वाहौ अर्वागुप मा मनीषा आ त्वा शक्यामुपमं राधो अन्नैः॥ १०.०२९.०३

कः । ते- तव । मदः- रसः । इन्द्र- परमेश्वर । रन्त्यः- रमयिता । भूत्- भवति । उग्रः- हर्षितः
सन् । गिरः- मन्त्रान् प्रति । दुरः- उपासनद्वाराणि प्रति । अभि वि धाव- विशेषेणाभिसर । कत्-
कदा । वाहः- वाहिनी मूलशक्तिधारा । मनीषा- मेधा । मा- मां प्रति । अर्वाक्- अभिमुखीभूय ।

उप- उपागमिष्यति । आ- मर्यादया । त्वा- भवन्तमुपास्य । अन्नैः । राधः- संसिद्धिम् । उपमम्-
मदन्तिके । शक्याम्- सङ्गमयेयम् ॥३॥

कदुं द्युम्नमिन्द्र त्वावतो नृन्कया धिया करसे कन्न आगन् ।

मित्रो न सत्य उरुगाय भृत्या अन्नै समस्य यदसन्मनीषाः ॥ १०.०२९.०४

इन्द्र- परमेश्वर । कत्- कदा । त्वावतो नृन्- त्वत्सदृशेभ्य उपासकेभ्यः । कया धिया- कया
भवदीयचित्तधारणया । द्युम्नम्- ज्योतिर्ज्ञानम् । करसे- करोषि । कत्- कदा । नः- अस्मान् ।
आगन्- आगमिष्यसि । यत्- यदा । समस्य- समत्त्वयुक्तस्योपासकस्य । अन्ने-
चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्ये । मनीषाः- त्वद्बुद्धयः । असन्- सन्ति । तदा । उरुगाय- बहुधा
गीयमान । भृत्यै- भरणाय । मित्रो न- सुहृदिव । सत्यः- अवितथो भवसि ॥४॥

प्रेरय सूरौ अर्थं न पारं ये अस्य कामं जनिधा इव गमन् ।

गिरश्च ये ते तुविजात पूर्वीनरं इन्द्र प्रतिशिक्षन्त्यन्नैः ॥ १०.०२९.०५

तुविजात- बहुधा जात । इन्द्र- परमेश्वर । ये । पूर्वीः- प्राचीनाः । नरः- उपासकाः । ते- तुभ्यम् ।
अन्नैः- हव्यैः । गिरश्च- मन्त्रांश्च । प्रतिशिक्षन्ति- प्रयच्छन्ति । ये- य उपासकाः । अस्य-
एतस्येन्द्रस्य । कामम्- इच्छाम् । जनिधाः इव- पतयो यथा पत्नीच्छां पूरयन्ति तथा । गमन्-
पूरयन्ति । तेभ्यः । सूरः- सूर्यः । अर्थ- ज्ञानं दत्त्वा । न- यथा । पारं गमयति । तथा प्रेरय ॥५॥

मात्रे नु ते सुमिते इन्द्र पूर्वी द्यौर्मज्मना पृथिवी काव्येन ।

वराय ते घृतवन्तः सुतासः स्वाद्वान्भवन्तु पीतये मधूनि ॥ १०.०२९.०६

इन्द्र- परमेश्वर । पूर्वी- सनातन्यौ । मात्रे- निर्मात्र्यौ । द्यौः पृथिवी- द्यावापृथिव्यौ । मज्मना-
शोधकेन । ते- भवतः । काव्येन- क्रान्तदशनिन । सुमिते- निर्मिते । वराय- श्रेष्ठाय । ते- तुभ्यम् ।
मधूनि पीतये- रसानुभूतये । घृतवन्तः- दीप्तिमन्तः । सुतासः- निष्पन्ना रसाः । स्वाद्वान्-
अस्माभिर्दत्ताः सन्तु ॥६॥

आ मध्वौ अस्मा असिचन्नमत्रमिन्द्राय पूर्णं स हि सत्यराधाः ।

स वावृधे वरिमन्ना पृथिव्या अभि क्रत्वा नर्यः पौंस्यैश्च ॥ १०.०२९.०७

अस्मै- एतस्मै । इन्द्राय- ईशनाधिदैवताय । आ- आभिमुख्येन । मध्वः पूर्ण- माधुर्यपूर्ण रसम् ।
अमत्रम्- पात्रे प्रतीके । असिचन्- उपासका असिञ्चन् । क्रत्वा- प्रज्ञया । पौंस्यैश्च- वीर्यैश्च । अभि-
अभितः । नर्यः- वीरः । सत्यराधाः- सत्यसंसिद्धः । सः- असाविन्द्रः । पृथिव्याः- भूम्याः ।
वरिवन्- उत्तमे स्थाने यज्ञसदने । वावृधे- ववृधे ॥७॥

व्यानलिन्द्रः पृतनाः स्वोजा आस्मै यतन्ते सख्याय पूर्वीः ।

आ स्मा रथं न पृतनासु तिष्ठ यं भद्रया सुमत्या चोदयासे ॥ १०.०२९.०८

स्वोजाः- शोभनबलः । इन्द्रः- परमेश्वरः । पृतनाः- सेनाः । व्यानट्- विशेषेण व्याप्तवान् । पूर्वीः-
प्राचीनाः सद्भावना अभिलक्ष्य । अस्मै- अनेनेन्द्रेण । सख्याय- मैत्र्यै । आ यतन्ते- उपासका यत्नं
कुर्वन्ति । यम् । रथम्- लक्ष्यप्रापकरहणप्रतीकं वाहनम् । रथी ऋतस्य नो भवेति श्रुतेः ऋतं रथः ।
भद्रया- कल्याण्या । सुमत्या- शोभनबुद्ध्या । चोदयासे- चोदयसि । तत् । पृतनासु-
वृत्रैर्जनितयुद्धेषु । आ तिष्ठ ॥८॥